

בבית המשפט המחוזי בת"א

[5.1.92]

ה"פ (תל-אביב) 1049/89

לפני: השופט גורן

1. מרדכי מרן

ע"י ב"כ: עודד פישר

נגד

1. החקלאית – אגודה שיתופית לבטוח ושירותים וטרינרים

2. החקלאית תרופות בע"מ

3. טבע תעשיות פרמצבטיות בע"מ

4. אביק בע"מ

ע"י ב"כ: עו"ד מ' שקד; עו"ד ע' שטרן; עו"ד א' גלילי

פסק – דין

השופט גורן:

העובדות

1. המבקש הינו בעל מניות השליטה בחברת ויטמד בע"מ (להלן - ויטמד), שהיא חברה פרטית העוסקת, בין השאר, בייצור תרופות לשימוש בטיפול בבעלי חיים. המשיבה מס' 1 (להלן - החקלאית) הינה אגודה שיתופית המאגדת רבים מן הוטרינרים בישראל. המשיבה מס' 2 (להלן - החקלאית תרופות) הינה חברה בע"מ, שהוקמה על ידי החקלאית לשם שיווק תרופות לטיפול בבעלי חיים. החקלאית היא בעלת השליטה בחקלאית תרופות. המשיבה מס' 3 (להלן - טבע) הינה יצרנית תרופות, והמשיבה מס' 4 (להלן - אביק) הינה יצרנית תרופות שנרכשה על ידי טבע והיא כיום חברת-בת שלה. טבע ואביק הינן מתחרות של ויטמד.
 2. ביום 9.8.1984 נכרת הסכם בין המבקש ואחיו, שהיו באותה שנה בעלי כל המניות בוויטמד, לבין החקלאית וחקלאית תרופות (להלן - הסכם ויטמד-החקלאית). לפי הסכם זה רכשה החקלאית תרופות, 26% ממניות ויטמד. ביום 15.8.1989 נכרתו הסכמים בין החקלאית והחקלאית תרופות לבין טבע ואביק. לענייננו רלוונטי רק ההסכם עם אביק, שהוא הסכם לשיווק תרופות לבעלי חיים (להלן - הסכם החקלאית-אביק).
 3. במקורה כללה תובענה זו שתי עתירות, כשהאחת מופנית כנגד עסקה, שבקיומה חשד המבקש, במסגרתה הועברו מניות ויטמד, המוחזקות בידי החקלאית תרופות, לידי טבע ו/או אביק, והשנייה מופנית כנגד הסכם החקלאית-אביק.
- בינתיים ניתן, במסגרת הליך זה, פסק דין חלקי בהסכמה בנוגע לעתירה הראשונה, כך שעל הפרק נותרה רק העתירה השנייה, לפיה מתבקש בית המשפט להצהיר כדלקמן:
- "בהתקשרות המשיבות [הכוונה למשיבות 1 ו-2] בהסכם ו/או הסכמים שנחתמו בחודש אוגוסט האחרון עם "טבע" ו/או "אביק" שעניינם

התחייבות מסחרית של המשיבות למכירת מוצרי ויטמד בע"מ ל"טבע" ו/או ל"אביק" ו/או לשתייהן ולרכישת מוצרים מחברת "טבע" ו/או "אביק" ושיווקן - העומדות בניגוד למחויבויות המשיבות [1 ו-2] כפי שהן באות ליד ביטוי בהסכם, הינה פעולה בטלה ו/או ניתנת לביטול וכי על המשיבות להימנע מכל פעולה שיש בה כדי להוציא לפועל התחייבויות מסחריות אלה של המשיבות." (ההדגשה שלי - א' ג').

יצוין כי במהלך הדיון התברר כי הצדדים להסכם החקלאית-אביק הינם החקלאית והחקלאית תרופות מצד אחד, ואביק בלבד (ולא טבע) מצד שני.

על הסעד המבקש

4. בטרם אכנס לעובי הקורה, עלי להקדים התייחסות לתוכנו של הסעד ההצהרתי המתבקש בתובענה זו. בהנחה שבהתקשרות בהסכם עם צד ג' אכן הפרו המשיבות 1 ו-2 את ההסכם, הרי שהתוצאות אינן צריכות להיות במישור יחסיהן עם אותו צד ג', אלא במישור היחסים בין לבין הצד השני להסכם (דהיינו המבקש).

במילים אחרות - גם אם אקבע שהמשיבות 1 ו-2 הפרו את ההסכם עם המבקש (ואחיו) בכך שהתקשרו בהסכם שיווק עם אביק, הרי שלא אצהיר, כפועל יוצא, על בטלותו או אפשרות ביטולו של הסכם החקלאית-אביק. הסעד המתבקש, במקרה של הפרה כזו, הוא, כאמור, במישור היחסים שבין הצדדים להסכם המופר, ובמקרה זה דומני שהסעד ההולם ביותר הוא פיצוי כספי. מכל מקום, תמהתי מכך שבטענותיהם של שלושת הפרקליטים שייצגו את המשיבות הן בעל-פה והן בסיכומים בכתב - לא מצאתי כל התייחסות לנקודה זו.

כנגד המשיבות 3 ו-4 לא הועלתה טענת גרס הפרת חוזה, ואי לכך - היותן צד בהמשך בתובענה זו מיותרת לחלוטין.

5. אם כן - מכאן ואילך תיבחן השאלה האם בהתקשרות של המשיבות 1 ו-2 בהסכם השיווק עם אביק לשיווק תוצרת אביק, יש משום הפרה של הסכם ויטמד-החקלאית. החלק המופר בהסכם ויטמד-החקלאית, אם בכלל, הינו זה העוסק בהסדרי שיווק (כאמור - ההסכם מסדיר גם העברת מניות בין המבקש לחקלאית). לטענת המבקש, הסדר השיווק הכלול בהסכם ויטמד-החקלאית מהווה מיקשה עסקית אחת עם הסדר המניות הכלול בו, ויש בו משום חיוב החקלאית לשווק את תוצרת ויטמד בלבד. המשיבות, מצידן, מעלות שתי טענות הגנה אליהן יש להתייחס: הראשונה - כי הסכם ויטמד-החקלאית (ובעיקר בנושא השיווק), מעולם לא נכנס לתוקף; השנייה - כי הסכם ויטמד-החקלאית אינו מיקשה עסקית אחת, כטענת המבקש.

האם ההסכם נכנס לתוקף

6. טענת המשיבות כי הסכם ויטמד-החקלאית לא נכנס לתוקף, מבוססת על העובדה שמספר הוראות בהסכם לא קוימו על ידי הצדדים, כשלכך נפקות מיוחדת לנוכח סעיף 10.1 להסכם, לפיו "ההסכם (...) מהווה מיקשה אחת ויכנס לתוקפו (...) רק לאחר שיושם באופן מלא לפי אשור משרדי עורכי-הדין הנזכרים בסעיף 9 לעיל".

7. אין ספק כי מספר הוראות בהסכם אכן לא קוימו כלשונן. ראשית - מעולם לא נעשתה, פניה לעורכי הדין שנקבעו בו לצורך קבלת אישור, כאמור בסעיף 10.1 הנ"ל.

שנית - בסעיף 6.2 להסכם נקבע כי "החקלאית תרופות תמונה בהסכם שייחתם בינה לבין ויטמד - כמשווק בלעדי של מוצרי ויטמד המיועדים לשימושם של בעלי החיים בארץ ישראל". הסכם שיווק בלעדי נפרד כזה מעולם לא נערך.

שלישית - על פי סעיף 5 להסכם, לויטמד אמורים היו להיות חמישה מנהלים, מהם שניים שימונו על ידי החקלאית תרופות. כפי שעלה מחקירתו הנגדית של המבקש, לא נעשה מינוי פורמאלי של מנהלים מקרב החקלאית, בניהול עסקי ויטמד, אם כי בפועל ההוראה קוימה. בנוסף - במספר מקרים מכרה ויטמד עצמה תרופות ללקוחות אחרים (אם כי תרופותיה שווקו בעיקר על ידי החקלאית תרופות, ואין מחלוקת כי המקרים הנ"ל הם חריגים).

8. למרות כל הנושאים המנויים בפסקה הקודמת, איני מקבל את הטענה כי הסכם ויטמד-החקלאית מעולם לא נכנס לתוקף. בהתאם להסכם זה הועברו 26% ממניותיה של ויטמד, ולכל אורכה של ההתקשרות ביניהם, פעלו שני הצדדים (ויטמד, והמשיבות 1 ו-2) בהתאם לרוב רובן של הוראות ההסכם - והחריגות הנזכרות אינן מפקיעות, כשלעצמן, את תוקפו. בין שני הצדדים שררו במשך השנים, עד לאחרונה (עקב הנסיבות שהביאו להגשת תובענה זו) יחסי אמון הדדיים, מה שייתר, מנקודות מבטם של שניהם, הקפדה על כל התנאים הפורמאליים הקבועים בהסכם.

כך, למשל, הסתפקו המשיבות 1 ו-2 כל העת במינוי הלא פורמאלי של מנהלים מקירבן לדירקטוריון של ויטמד, ומעולם לא דרשו מינוי פורמאלי. שני המנהלים מטעם החקלאית היו שותפים לכל ההחלטות החשובות, בניהול עסקי ויטמד, כפי שהעיד המבקש בחקירתו על תצהירו. בדומה - לא נערך אותו הסכם שיווק אליו מפנה סעיף 6.2 להסכם, מאחר ושני הצדדים לא נזקקו לו. עקרונות שיתוף הפעולה נקבעו כבר בהסכם, והפרטים (כגון מחיר המוצרים ותנאי התשלום) סוכמו בעל פה, מבלי שבמשך שנות שיתוף הפעולה נתעוררה לגביהם מחלוקת ומבלי שהורגש חסרונו של הסכם פורמאלי בנידון. העיד על כך המבקש בחקירתו על תצהירו (כשעמדו לעניין זה לא נסתרה):

ש: אם הבנתי אותך נכון, מחירי התרופות היו נקבעים בינך לבין החקלאית מעת לעת? ת: כן. ש: היו מועדים קבועים של עדכון? ת: לא. בהתאם לצורך. ש: ואז הייתם מגיעים להבנה ומשנים את המחיר? ת: היינו מגיעים להבנה, ואז היינו משאירים או היינו מעלים. ש: ותנאי אשראי של החקלאית או תנאי תשלום של החקלאית, גם הם היו משתנים מעת לעת? ת: כן, השתנו מעת לעת. הם רק הורעו בכמה שנים האחרונות. (...). ש: הייתם מסכימים על זה מעת לעת? ת: היינו מסכימים על זה. (עמ' 107 לפרוטוקול).

גם הפרת בלעדיותה של החקלאית תרופות על-ידי שווק שלא באמצעותה, אינה מעידה על כך שההסכם לא נכנס לתוקף, וזאת גם בהנחה שבכך הייתה משום הפרה של ההסכם. אם אכן ויטמד הפרה את ההסכם משמכרה מוצרים לחברות אחרות - יכולה הייתה המשיבה 1 ו/או 2 לתבוע אותה על הפרת ההסכם; יתכן שלהפך כזו, אם הייתה, יכולה להיות נפקות גם כטענה נגדית במסגרת תביעת פיצויים בגין הפרה מצד ויטמד; אך מכל מקום, אין בה כדי לבסס את הטענה שההסכם מלכתחילה לא נכנס לתוקף.

9. סעיף 10.1 להסכם אינו משנה את המסקנה אליה הגעתי בשאלת כניסתו לתוקף.

כאמור - בסעיף זה נקבע שההסכם ייכנס לתוקף רק לאחר שיושם באופן מלא לפי אישור של שני עורכי דין.

אישור כזה, כאמור, מעולם לא ניתן, אך חשוב להדגיש שהצדדים מעולם לא פנו לעורכי הדין ששמום נקוב בהסכם כדי לקבל אישור כזה - וזאת כחלק מאותה אי-הקפדה של שני הצדדים על התנאים הפורמאליים של ההסכם, עניין שכשלעצמו, לפחות, אינו מעיד על כך שההסכם לא נכנס לתוקף כפי שהוסבר לעיל.

כאמור, רוב רובן של הוראות הסכם ויטמד-החקלאית קוימו על ידי שני הצדדים. בהתאם להסכם בוצע במלואו נושא המניות, ושולמה התמורה הקבועה בהסכם. כמו כן - וזאת עד אוגוסט 1989, בוצע שווק התרופות מתוצרת ויטמד על-ידי החקלאית תרופות בהתאם להסכם. על רקע זה אין מקום לטענה כי הסכם ויטמד-החקלאית מעולם לא נכנס לתוקף: התנהגות שני הצדדים מלמדת כי הם ייחסו לו תוקף ופעלו בהתאם לו; התנהגותם אף מלמדת כי באופן הדדי הם ויתרו על קיומה של התניה הדורשת אישור של שני עורכי דין על כך שההסכם יושם במלואו כתנאי לכניסתו לתוקף.

10. יתרה מכך: את המילים "ייושם באופן מלא" לצורך סעיף 10.1 להסכם יש לפרש בהתחשב בהקשר, שאלמלא כן תתקבל תוצאה אבסורדית: לא ייתכן שיושם מלא של ההסכם, על כל סעיפיו, ובהם אלו הנוגעים לשיתוף פעולה עתידי, יהיה תנאי לכניסת ההסכם לתוקף.

אם כך היה הדבר, הרי שאישור עורכי הדין לא יכול היה להינתן לעולם, או לפחות כל עוד הצדדים אמורים להמשיך ולפעול לפי ההסכם. אין מנוס מן המסקנה כי "הייושם המלא" של ההסכם, המהווה תנאי לכניסתו לתוקף, נוגע לאותן הוראות שאינן מסדירות את שיתוף הפעולה העתידי, אלא ניתנות לביצוע מיידי עם חתימת החוזה - כגון שאלת המניות, העברת תמורתן, מינוי מנהלים וכיוצא בזה.

כזכור, באשר לנקודה האחרונה - מינוי מנהלים - הסתפקו שני הצדדים במינוי לא פורמאלי, וגם בנקודה זו ניתן לראותם כמי שויתרו הדדית על מילוי דווקני של הוראה מסויימת בהסכם. אי לכך - לא יכולות כיום המשיבות 1 ו-2 להיתלות בעניין זה ולטעון לבטלות החוזה - בין אם תקרא לכך "ויתור" ובין אם תקרא לכך השתק מכוח התנהגות.

11. לסיכום הנאמר עד כאן: הטענה שהסכם ויטמד-החקלאית מעולם לא נכנס לתוקף נדחית.

12. כעת יש לבדוק האומנם מהווה התקשרות המשיבות 1 ו-2 עם אביק בהסכם שיווק (הסכם החקלאית-אביק) משום הפרה של ההסכם, כשהכוונה לאותו חלק בו המתייחס לשיווק התרופות מתוצרת ויטמד.

כאן יש להקדים ולהתייחס לטענת המבקש לפיה מהווה הסכם ויטמד-החקלאית כולו "מיקשה עסקית אחת", לפיה אין לראות בחלק ההסכם העוסק בשיווק משום הסכם שיווק גרידא, אלא חלק בלתי ניתן להפרדה מהסכם רחב יותר.

13. חשוב לראות כי לנקודה זו של היות נושא השיווק חלק נפרד מהתקשרות הצדדים או כלילתו במקשה אחת יחד עם יתר תניות ההסכם, עשויה להיות משמעות, על תחולתן או על אי-תחולתן של ההלכות המשפטיות העוסקות בהסכמי שיווק או הפצה של מוצרים כפי שיפורט להלן.

ידועה ההלכה הקובעת כי הסכם שיווק או הפצה שאינו קצוב לזמן מוגבל ניתן לביטול חד-צדדי, כשהגבלה היחידה היא הודעת ביטול שניתנת זמן סביר מראש (ראה, לדוגמה, ע"א 46/74 מורדוב נ' שכטמן פ"ד כט(1) 477).

בהתאם - טוענות המשיבות 1 ו-2 כי אף אם מדובר בהסכם תקף (כפי שאכן קבעתי), הרי שהן ביטלו את החלק העוסק בשיווק בהודעה מתאימה.

טענה כזו ניתן למצוא בסיכומים של פרקליט המשיבה 4 :

במקרה שלפנינו נתנה החקלאית לויטמד הודעת סיום של 4 חודשים מראש (...) מכוח הצו הזמני הקיים עד כה נתמסכה תקופת ההודעה המוקדמת כדי יותר מ-19 חודשים" (סעיף 16 לסיכומים מטעם המשיבה 4).

אם, לעומת זאת, תתקבל הטענה כי החלק בהסכם העוסק בשיווק מהווה מיקשה עסקית אחת עם יתר חלקיו, כלומר - עם ההסכם למניות, הרי שיש בכך כדי לשלול את נפקותה של הודעת הביטול המתאימה אך ורק לחלק בהסכם העוסק בשיווק, וכך, למעשה, לשלול גם אפשרות החלתה של ההלכה הנ"ל, העוסקת בהסכמי שיווק או הפצה שאינם מוגבלים בזמן, על חלק זה בהסכם.

האם הסכם ויטמד-החקלאית מהווה מיקשה עסקית אחת?

14. פרקליטי המשיבות שוללים בשצף קצף את הטענה בדבר היות ההסכם מיקשה עסקית אחת.

מגדיל לעשות פרקליט המשיבה 3, הגורס כי "טענה זו של המבקש הינה אבסורדית, נוגדת כל הגיון מסחרי וכי אין לה כל אחיזה או יסוד בלשון ההסכם".

ראשית אתייחס לסיפת הדברים שצוטטו. ברישת סעיף 10.1 להסכם נאמר כדלקמן :

"מוסכם על ידי הצדדים שההסכם הנוכחי מהווה מיקשה אחת" (ההדגשה שלי - א' ג').

כיצד ניתן לטעון, על רקע מילים אלה, כי הטענה האמורה - "אין לה כל אחיזה או יסוד בלשון ההסכם" - לטוען פתרוניים.

15. גם הטענה בדבר היותה של "טענת המקשה האחת" נטולת כל הגיון מסחרי או אבסורדית בכל מובן אחר - אינה מקובלת עלי.

נהפוך הוא: ויטמד הייתה, בטרם הקצאת מניותיה לחקלאית, חברה בבעלות משפחתית מלאה. טוען המבקש כי המוטיווציה העיקרית, מבחינתו, להקצות 26% ממניות החברה לחקלאית, ולוותר בכך על הבלעדיות בשליטה בחברה, הייתה נגישותה המצוינת של החקלאית (ושל החקלאית תרופות) אל ציבור הוטרינרים בישראל, נגישות שתבטיח ערוץ שיווק בטוח של התרופות מתוצרת ויטמד.

טענה זו נראית לי הגיונית: גם אם מרכיב לא מבוטל במוטיווציה להיכנס להסכם היה ההשקעה הכספית המיידית של החקלאית בויטמד, בתמורה למניות, הרי שמקובל עלי שהבטחת שוק לתרופות היה מרכיב משמעותי לא פחות. ואם כך - הגיוני לחלוטין שהמבקש יהיה מעוניין להבטיח מרכיב זה בעסקה בהסכם שיבטיח את בלעדיותה של ויטמד, בנוגע לתרופות מן הסוג שהיא מייצרת.

כפי שנראה בהמשך - הגיון מסחרי ברור זה אף זכה לביטוי בהסכם, בסעיף 6.2 שלו.

אציין שגם מנקודת מבטה של החקלאית איני רואה את חוסר ההיגיון המסחרי בעניין השיווק הבלעדי. כמי שרכשה למעלה מרבע ממניותיה של יצרנית תרופות מסויימת, אין כל אבסורד לכאורה בתניה העושה אותה למשווק בלעדי של התרופות מתוצרת אותה חברה, ורק של תרופות אלה, בתנאים שנקבעו לכך בהסכם, ושאליהם עוד אגיע.

מכל מקום - אין כל בסיס לטענה בדבר אבסורדיות או חוסר הגיון מסחרי בהוראה הקבועה ברישת סעיף 10.1, גם אם תובן כפשוטה. ואכן, אני מבין אותה כפשוטה: "ההסכם הנוכחי מהווה מיקשה אחת"!

16. לסיכום נקודה זו: סעיף 10.1 כולל שתי הוראות נפרדות: האחת - קובעת שההסכם מהווה מיקשה אחת; השנייה - קובעת מנגנון לכניסתו לתוקף ("לאחר פירעון הסכום הנזכר בסימן 4.2 דלעיל ורק לאחר שייושם באופן מלא לפי אישור משרד עורכי-הדין הנזכרים בסעיף 9 לעיל"). מכיוון שנקבע שההסכם כולו - הן החלק העוסק במניות והן החלק העוסק בשיווק בלעדי - מהווה מיקשה אחת, הרי שהמשיבות 1 ו-2 לא יכולות היו להשתחרר מהסכם השיווק על ידי הודעה המתייחסת לחלק זה. בהתאם - אם בהתקשרותן בהסכם עם אביק הן הפרו את הסכם ויטמד-החקלאית, הרי ש"הודעת ביטול" כזו, גם בהנחה שנשלחה, אינה מטהרת אותן מן ההפרה. כעת יש לבדוק, אם כן, בהתאם לנוסחו של הסכם ויטמד-החקלאית, האם בהתקשרות של המשיבות 1 ו-2 עם אביק יש משום הפרה שלו.

17. האם הסכם ויטמד-החקלאית הופר על ידי המשיבות 1 ו-2? בסעיף 6.2 להסכם ויטמד-החקלאית נאמר כדלקמן:

"החקלאית תרופות תמונה - בהסכם שייחתם בינה לבין ויטמד - כמשווק בלעדי של מוצרי ויטמד המיועדים לשימושם של בעלי חיים בארץ ישראל" (ההדגשה שלי, א' ג').

דומה שמילות ההסכם בנקודה זו יחד עם ההוראות שתובאנה להלן מדברות בעד עצמן, ואינן מותירות פתח לפלפולי פרשנות.

18. יתרה מכך: התנאים השונים המופיעים בסעיפים הקטנים של סעיף 6.2 מעידים עדות נוספת על כך שהצדדים התכוונו במלוא הרצינות להסכם שיווק בלעדי, כך שכל טענה בדבר חוסר הגיון מסחרי בהסכם כזה, גם לו הייתה נראית לי לגופה, לא הייתה יכולה להתקבל כמשקפת את כוונת מי מהצדדים בעת ההתקשרות. כוונתם של אלו ברורה לחלוטין מנוסח ההסכם.

כך, למשל, נקבע בסעיף 6.2.4 להסכם:

"כל אחת מהחקלאית תרופות והאגודה (הכוונה לחקלאית, א' ג') מתחייבות כי לא תרכושנה עבור עצמן ולא תשווקנה תרופות או תכשירים דומים לתכשירים המיוצרים ו/או שיוצרו על ידי ויטמד, שלא מתוך רכישות מויטמד כל עוד שהתכשירים האמורים המיוצרים על ידי ויטמד לא יהיו באיכות גרועה שהיא מתחת לסטנדרט מקובל".

גם כאן באה לידי ביטוי כוונה ברורה של הצדדים להתקשר בהסכם שיווק בלעדי, כשהסיפא נועדה להתמודד עם בעיה שהסכם כזה (ורק הסכם כזה) עלול ליצור, וזאת כאשר היצרנית אינה

מסוגלת לספק סחורה באיכות נאותה, דבר שעלול להעמיד את המשווק הכבול להסכם בלעדיות, במצב קשה.

19. העובדה שסעיף 6.2 מפנה להסכם שיווק שייחתם בין הצדדים בעתיד, בעוד הסכם כזה לא נחתם - אינה מעלה ואינה מורידה גם בהקשר זה (כמו גם בהקשר של כניסת ההסכם לתוקף, כאמור לעיל).

בהסכם עצמו נקבע כי המשיבות 1 ו-2 תשווקנה, בתנאים הנקובים, תרופות שנקנות מויטמד בלבד, כשתניה זו עצמה אינה מותנית בחתימה על ההסכם הנפרד, בו יופיעו הפרטים הקשורים בשיווק (כגון מחיר, תנאי אשראי וכו').

כאמור - בפועל הגיעו שני הצדדים להבנה בנוגע לפרטים שאמורים היו להיות מוסדרים בהסכם הנפרד, ולכן מעולם לא טרחו לנסח אותו ולחתום עליו. אין בכך כהוא זה כדי לערער את תקפות העקרונות שנקבעו בהסכם העיקרי שביניהם, ובהם עקרון הבלעדיות.

20. לאור בהירות ההסכם בעניין בלעדיות השיווק איני מוצא לנכון להאריך עוד בדברים בנקודה זו, וניתן לסכם ולקבוע כי ההתקשרות של המשיבות 1 ו-2 בהסכם עם אביק לשיווק תרופותיה אינו עולה בקנה אחד עם הוראות סעיף 6.2 להסכם ויטמד-החקלאית, ומהווה לכן הפרה שלו.

חוקיות הסכם ויטמד-החקלאית לאור חוק ההגבלים העסקיים

21. לפני סיום אתייחס לטענה נוספת שמעלה בסיכומי פרקליט המשיבה 3, והיא שהסכם ויטמד-החקלאית, בכל הנוגע לשיווק, נוגד את הוראות חוק ההגבלים העסקיים, תשמ"ח – 1988, ולכן הוא בלתי חוקי ואינו אכיף. הטענה אומרת שמדובר ב"הסדר כובל", לפי ההגדרה שבסעיף 2(א) לחוק.

הטענה, בכללותה אינה מקובלת עלי.

ראשית - לא שוכנעתי כי אכן מדובר בהסדר כובל. על פני הדברים, נכנס ההסכם לגדר סעיף קטן (6) לסעיף 3 לחוק, המורה אלו הסדרים לא יחשבו לכובלים. מכל מקום, טענה זו (שמדובר בהסדר כובל), שהועלתה רק בסיכומים, לא זכתה להתברר ולא הוכחה.

שנית - בעבר נפתח הליך פלילי לפי חוק ההגבלים העסקיים נגד הצדדים להסכם, שהסתיים בקביעת כללי התנהגות על ידי הממונה על ההגבלים העסקיים (שעניינם מניעת מצב בו וטרינרים שאינם חברים בחקלאית לא יוכלו לרכוש תרופות מתוצרת ויטמד). מרגע שגובש הסדר כזה, בוודאי שאין מקום להתייחס אל ההסכם כאל הסכם לא חוקי ושאינו בר-אכיפה.

שלישית - גם אם היה ההסכם נגוע באי-חוקיות כלפי חוק ההגבלים העסקיים, ספק רב אם היה בכך כדי להביא לתוצאות המשפטיות להן טוען פרקליט המשיבה 3. בצדק נדרש בעניין זה פרקליט המבקש לאבחנה בין אי-חוקיות מהותית לבין אי-חוקיות טפלה לעסקה (ראה סעיף 7ג לסיכומים מטעם המבקש). ההסכם - מטרתו העיקרית אינה מניעת תחרות, ואף לו הוכח כי נוצר, כתוצאה ממנו, הגבל עסקי, הרי שזו תוצאת לוואי שלו; תוצאה זו יש אמנם למנוע, אך לאו דווקא בדרך של ביטול ההסכם כולו או ראייתו כבלתי אכיף מפאת אי-חוקיותו. קביעת כללי התנהגות ממין אלו שקבע הממונה על ההגבלים העסקיים - נראית פתרון נכון וצודק יותר.

סיכום המסקנה אליה הגעתי הינה שבהתקשרות בהסכם שיווק עם אביק, אכן הפרו המשיבות 1 ו-2 את ההסכם שלהן עם המבקש ואחיו - הסכם ויטמד-החקלאית.

נראה לי, שבכך תמה פעולתו של בית-המשפט העוסק בנושאי סעד הצהרתי בתובענות המוגשות בהמרצות הפתיחה. לגבי סעדים נלווים, הקשורים בכך כמו פיצויים, צווי מניעה, צווי אכיפה וכיוצא בזה - פתוחה דלת המשפט בפני המבקש בהליכים ספציפיים אשר ההצהרה שניתנה מהווה נדבך בסיסי בהן, ולצורך כך ניתן בזה היתר פיצול סעדים.

המשיבות 1 ו-2 תשלמנה הדדית למבקש את הוצאות המשפט וכן סך של 10,000 ₪ שכר טרחת עו"ד (בצירוף מע"מ כדין), כשהסכומים נושאים ריבית והפרשי הצמדה עד התשלום בפועל.

המזכירות - תעביר עותק מפסק-דין זה לפרקליטי הצדדים עוה"ד פישר, שקד, שטרן וגלילי ותודיע להם טלפונית על משלוח פסק-הדין.

ניתן בלשכתי היום 05.01.92 בהעדר הצדדים.